

VEDLEGG 4 a)

Originalspråk: Norsk

Sak 49/09 Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2010/ 2011

Arkivsaknr.
09/4530

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	20.10.09	145/09
Nærings- og kulturkomiteen	17. – 19.11.09	
Sametingets plenum	30.11. – 3.12.09	49/09

Saken påbegynt 02.12.09 kl. 13.30

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	20.10.09	Sametingsrådet	Sak SR 145/09 Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2010/2011

II Forslag og merknad

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametingets rolle i forhold til forhandlingene – hovedavtale for reindrifftsneringen

Den samiske reindrifften er en viktig sysselsettingsfaktor i samiske områder, og en viktig identitetsressurs for mange samer. Sametinget er opptatt av at reindrifftsneringer har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling, og at disse sikres gjennom samhandling mellom myndighetene og representative samiske organer.

Sametingets status i forhold til reindrifftsforhandlingen og avtalen har vært en god ordning, men den har ikke vært i utvikling siden den ble etablert. I ettertid har Sametinget fått utvidede roller innen ulike samiske fagområder, samt konsultasjonsavtalen. Sametinget ønsker å få mulighet til å bidra til at reindrifftsens rammebetingelser sikres, og på den måten følge opp våre forpliktelser overfor den samiske reindrifftsneringen.

I sametingsrådets melding om samisk reindrifft skisseres Sametingets mål for reindrifftsavtalen. Sametinget ønsker større myndighet til å påvirke departementets tilbud til reindrifften. I den forbindelse bør Sametinget og departementet konsultere om statens tilbud om reindrifftsavtalen. Sametinget vurderer dette som en naturlig utvikling i statens praktiske gjennomføring av sine

folkerettslige forpliktelser til å konsultere samene som urfolk. Sametinget understreker at konsultasjonene kun vil omhandle departementets tilbud til avtale. Sametinget som samenes folkevalgte organ har et ansvar for å sikre samfunnsutviklingen i de samiske områdene samtidig som man har ansvar for reindriftens interesser og utviklingsmuligheter. Sametingets vurdering er at Sametinget skal ha innflytelse over de rammer og vilkår staten tilbyr næringa. Konkret betyr det at sametingsrådets fremleggelse av Sametingets innspill til reindrifftsavtalen løftes opp på konsultasjonsnivå og at dette er Sametingets grunnlagsdokument for konsultasjoner med Staten ved Landbruks- og matdepartementet/ LMD om Statens tilbud til Norske Reindriftssamers Landsforbund/ NRL. Sametingsrådet vil arbeide for å få en liknende prosess i forhold til de årlige jordbruksoppgjørene.

Sametinget anser det som viktig at hovedavtalen for reindrift revideres slik at den reflekterer den folkerettslige utvikling, herunder ILO 169 artikkel 6 og 7, samt urfolkserklæringa artikkel 18 og 19, jf. artikkel 3 og 4. Med utgangspunkt i disse bestemmelsene har Sametinget krav på full informasjon og deltakelse i alle stadier av beslutningsprosessen, og skal kunne gi sitt forhåndsinformert samtykke til forslag til tiltak og økonomiske rammer og at deres synspunkter og vurderinger framkommer i det som forelegges øvrige departementer og i proposisjonen til Stortinget.

Gjeldende hovedavtale ivaretar ikke tilstrekkelig likeverdighet mellom partene slik folkeretten forutsetter. ILO-konvensjon 169 artikkel 6 forutsetter at forhandlingene: [...] skal foregå med god vilje[...] og med den målsetning å oppnå enighet[...], og i urfolkserklæringa artikkel 19 heter det at forhandlingene skal skje med ”vedkommende urfolk gjennom deres representative institusjoner for å sikre at de på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem.” ILO-konvensjon 169 artikkel 7 nr. 1 fastslår videre at urfolk har rett til å bestemme over prioriteringer og utviklingsprosesser og så langt som mulig utøve kontroll med sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Dette er en positiv rett urfolk har og som strekker seg noe videre enn konsultasjonsforpliktelsen etter ILO 169 artikkel 6 og som innebærer at en må legge til grunn at staten er forpliktet til å finne omforente løsninger for saker som blant annet er knyttet til egen økonomisk utvikling.

Slik hovedavtalen strukturerer reindrifftsforhandlingene samsvarer den ikke med forpliktelsene i ILO 169 artikkel 6 og 7, samt urfolkserklæringa artikkel 18 og 19. I hovedavtalen for reindriften § 9 heter det : I tilfelle brudd i forhandlingene fremmer staten, ved Landbruksdepartementet, på eget grunnlag overfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode. Dette betyr i praksis at statens opprinnelige tilbud vil legges til grunn og sendes til Stortinget om det blir brudd i forhandlingene, og at NRLs synspunkter og vurderinger ikke følger i Stortingsproposisjonen.

Sametinget forventer at statlige myndigheters reindriftspolitikker legger til grunn det spesielle ansvar staten har i henhold til Grunnlovens § 110a og sameloven. Sametinget legger videre vekt på at de internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til, blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter – særlig artikkel 27 og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater blir oppfylt.

Sametinget forutsetter at hovedavtalen for reindriftsnæringen revideres slik at den innehar nødvendige bestemmelser om at forhandlingene med NRL skal gjennomføres etter konsultasjoner med Sametinget, at de gjennomføres i beste hensikt med sikte på å oppnå enighet. Videre må avtalen reflektere urfolkserklæringas artikkel 19 om å sikre at urfolk på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem. En videre forutsetter Sametinget at reindrifftsavtalen må reflektere det forhold at staten Norge er opprettet på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at fordelingen av økonomiske midler bærer preg av dette, slik at begge folk har samme rett og det samme krav til å kunne utvikle sin kultur, næringsliv og samfunnsutvikling.

Sametinget foreslår

- at hovedavtalen for reindriftsnæringen revideres slik at den innehar nødvendige bestemmelser om at forhandlingene med NRL skal gjennomføres etter konsultasjoner med Sametinget, at de gjennomføres i beste hensikt med sikte på å oppnå enighet
- at avtalen må reflektere urfolkserklæringas artikkel 19 om å sikre at urfolk på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem.

Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindrifftsavtalen

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2009/10 er 101,0 mill kroner og utgjør en økning på 4,0 mill kroner i forhold til avtalen 2008/09. Til tross for økningen har reindrifftsavtalens økonomiske rammer endret seg svært lite de 10 siste årene. Det er ikke tatt høyde for verken ordinær prisvekst eller inntjeningsøkning i reindrifftsavtalen. Dette innebærer at reindrifftsavtalen i realiteten har hatt en negativ utvikling de senere årene.

Det er mange forhold som gjør at reindriftsnæringen utsettes for kontinuerlige økonomiske utfordringer. De samfunnsskapte betingelsene med tap av arealer og økning i rovviltbestandene, samt generell prisvekst rammer reindriften og må innebære at statlige overføringer i større grad kompenserer for disse. Sametinget mener at den økonomiske rammeutviklingen ikke er i tråd med de utfordringene reindriften står overfor.

Sametinget foreslår

- at staten øker reindrifftsavtalens økonomiske ramme jf prisvekst og inntektsutjevning, og at den gjenspeiler en sterkere likefordeling sett i forhold til avtaler man kan sammenligne seg med som for eksempel landbruket

Differensiert reindrifftsavtale

Sametinget er kritisk til at reindrifftsavtalens virkemiddelbruk har dreid fra å være mer spesifikk til å bli mer generell. Partene erkjenner at det er store variasjoner i hvilke utfordringer de ulike områdene har, men det tas ikke høyde for en virkemiddelfordeling som ivaretar regionale og lokale utfordringer. I tillegg til dette er Sametinget betenkt over at spesifikke utfordringer for Finnmark løses gjennom generelle tiltak som gjøres gjeldende for hele den samiske reindriften. Et eksempel på dette er tilskudd til gjeterhytter på vinterbeiteområdene. Fordi det er en knapphet på vinterbeiteområder i Finnmark, legges det opp til å gi støtte til kun felleshytter, og at det ikke skal bevilges hyttetilskudd til den enkelte suda-/sijteandelshaver. I områdene lenger sør har man ikke den samme knapphet på vinterbeiteområder som i Finnmark, men her finner man knapphet på gjeterhytter i vinterbeiteområdet. Sametinget anser det som svært viktig at reindrifftsavtalen får til bedre regionale løsninger.

I alle reindrifftsområdene, men særlig i enkelte sørsamiske områder har kravene til produksjonspremie vært en utfordring. Etter at kalenderåret ble lagt til grunn for beregning av produksjonstilskudd er enkelte reinieiere kommet i den situasjonen at de ikke oppnår produksjonspremie for produksjon som overstiger kr. 400 000,-. Dette skjer dersom hoveduttaket av ulike grunner må utføres etter jul og neste hoveduttaket skjer påfølgende høst. Reinen har den beste vekta og er i godt hold innen brunst og før flytting til høst og vinterbeite tar til, det er derfor mest tjenelig å slakte brorparten tidlig på høsten. Beite- og driftsforhold kan være årsaken til at slaktingen noen ganger må utsettes til etter jul. Dette er i seg selv negativt for drifta og at reindrifftsutøverne i tillegg mister produksjonspremiegrunnlag på grunn av dette oppleves som svært urimelig. Reindriffts driftsmønster er underlagt naturgitte forhold året rundt, dette bør avtalen ta høyde for og sikre at grensen på kr 400 000 ikke gjøres gjeldende dersom produksjonen for to driftsår faller på et kalenderår.

Ordningen med kalvetilskudd og tidligslaktetilskudd skal stimulere til førbrunst- og førjulsslakting og har like stor relevans for områdene sør for Troms som i Troms og Finnmark og bør derfor ha like tilskuddsatser.

Sametinget vil igjen påpeke nødvendigheten av at tap av rein bør inngå i grunnlaget for produksjonspremie. Beregningen av produksjonspremien slår fortsatt svært urettferdig ut for de reineierne som årlig har store tap av rein grunnet påkjøring av tog/kjøretøy, naturskade, store tap på grunn av rovvilt og andre tapsårsaker. Nåværende ordning svekker reindriftsavtalens inntektsutjevneende effekt og medfører reduserte inntekter for reineiere i områder med høye tapstall.

Slakterisituasjonen er i en del områder svært vanskelig, og reineiere må kjøre slaktedyrene over lange avstander. Denne situasjonen er spesielt vanskelig i Nordland, Nord-Trøndelag og Trollheimen. Dette er med på å forringe slaktekvaliteten ved at det blir en stressfaktor for dyrene. Sametinget ser det som nødvendig at det opprettes slakterier der det er formålstjenelig, som et tiltak for å begrense avstanden for reindriften til slakteriene.

Flere reinbeitedistrikt har konvensjonsbeiter på svensk side, hvor det er nødvendig å frakte dyrene med kjøremidler til reinbeiteområdene. Dette er ressurskrevende.

Sametinget foreslår

- at staten tilbyr en differensiert virkemiddelbruk der man ser behov for dette
- at ordningen om at det kun ytes tilskudd til hytter hvor søker er to eller flere, endres slik at det igjen åpnes for at enkelt siida-/sijteandelsinnehavere utenfor Finnmark kan ytes tilskudd til hytter på høst og vinterområder
- Sametinget vil anmode partene om å endre produksjonspremieordningen slik at i tilfeller der slakteuttaket på to driftsår faller på et kalenderår, bør produksjonspremiens grense på kr 400 000,- justeres i henhold til dette
- at områdene sør for Troms- får samme sats for tidligslakt som det øvrige reinbeiteområdet
- at tap av rein inngår i grunnlaget for produksjonspremie
- at det gis økt tilskudd til fraktutgifter og feltslaktetilskudd
- at gis tilskudd til oppbygging av slakteri i Nordland, Nord-Trøndelag og Trollheimen
- at det gis tilskudd til kjøring av rein til beiteområder på svensk side
- at det gis tilskudd til slakterier som mister en del av inntektsgrunnlaget på grunn av for liten tilgang på rein som følge av for lite slakteuttak av rein grunnet rovvilt og andre årsaker

Kvinner i reindriften

Sametinget er bekymret for familieprofilen i gjeldende avtale. Det er produsert mye skriftlig materiale om reindriftskvinner i næringen. Det bør derfor ikke være usikkerhet som ligger til grunn for manglende, ny og kreativ handling for å øke kvinneandelen i reindriften, ikke bare som siida-/sijteandelshavere, men også som aktive medeiere i siida-/sijteandelene. Det er flere menn enn kvinner i reindriften i dag, og tall fra totalregnskapet for reindriftnæringen viser en nedgang i andelen av kvinner (antall siida-/sijteandelshavere) i reindriften.

Reindriftsavtalen avsetter årlig midler til tiltak som skal øke kvinners deltakelse i reindriften som, økt tilskudd til kvinnelige siida-/sijteandelshavere, ektefellestilskudd, en egen avsetting til kvinnerettede tiltak basert på søknader, og forskningsmidler til kartlegging og dokumentasjon av reindriftskvinnenes tradisjonelle kunnskap. Disse ordningene har ikke ført til en tilstrekkelig økning av kvinners deltakelse i reindriften. Sametinget ber Staten ta initiativet til i større grad å inkludere reindriftskvinner i næringen. Prioriteringer kan gjøres gjennom å sammenstille allerede skrevne rapporter om reindriftskvinner, samt i samhandling med reindriften foreslå eventuelle utvidelser eller avvikling av eksisterende tiltak og eventuelt etablere nye ordninger.

Sametinget foreslår

- at staten tar initiativ til å følge opp rapporteringer om reindriftskvinnens situasjon i reindriften
- at staten prioriterer økonomiske og politiske tiltak som gjør at kvinner kan bli mer delaktige i reindriften

Rekruttering av ungdom i reindriften

Sametinget ser på rekrutteringen av ungdom inn i reindriften som svært viktig for å videreføre reindrift som en tradisjonell samisk kulturbasert næring.

Reindriftsloven har en bestemmelse som åpner for å etablere en sideordnet rekrutteringsandel i tilknytning til den ordinære siida-/sijteandelen. Rekrutteringsandelen kan gis kun til et av barna og kan vare inntil syv år. Etter dette er det meningen at rekrutteringsandelen overtar siida-/sijteandelen. Hensikten med en slik bestemmelse er å etablere en smidig rekrutteringsordning. Innehaver av rekrutteringsandelen har de samme rettigheter og plikter som innehaveren i siida-/sijteandelen, og begge må få nytte godt av tilskuddsordninger i denne overgangsperioden. Sametinget vil presisere viktigheten av at rekrutteringsandelen bør få egne ordninger over reindriftsavtalen, samt at det etableres smidigere generasjonsskifteordninger i reindriften, slik at det er mulig for flere unge å komme inn i reindriften. utfordringene i rekrutteringen av unge til reindriften er at det ikke finnes tilstrekkelige økonomiske rammevilkår for etablerings- og for avviklingsfasen.

Sametinget er svært positiv til lærlingordningen som har fungert tilfredsstillende og bidratt til at langt flere ungdommer enn tidligere har anledning til å tilegne seg real- og formalkompetanse i reindrift.

Sametinget foreslår

- at staten gir rekrutteringsandelen tilskuddsordninger over reindriftsavtalen
- at lærlingordningen videreføres
- at generasjonsskiftet i reindriften blir smidigere, slik at flere unge kan komme inn i reindriften

Reindriften arealer og utfordringer

Den største utfordringen i reindriften i dag er arbeidet med å beholde tilstrekkelige arealer for fortsatt vedlikehold og utvikling av reindrift. Areal situasjonen har vært tilspisset i mange tiår. Det er derfor nødvendig å drøfte dette særskilt på de årlige forhandlingene. Det er mange offentlige og private interesser som gjør innhogg i reindriften arealer, som blant annet utbygginger av hyttefelt, økt ferdsel i utmark som følge av friluftspolitikk og etableringer av verneområder, forsvarets aktiviteter, gruve- og energiutbygginger med tilhørende infrastruktur, nydyrking, veiutbygging og opprettelse av vindmølleparker.

I tillegg til de fysiske inngrepene i beitearealene, er de økte rovviltbestandene og klimaendringene som begrensende faktorer i forhold til reindriften areal situasjon. Sametinget mener det er nødvendig å rette opp den resursmessige ubalansen mellom reindriften og utbyggervirksomheten. Reindriften må sikres større forutsigbarhet med hensyn til reindriften områdene..

Presset på reindriften er blitt så stor at det er nødvendig å endre det negative fokuset på reindriften som en utviklingshemmende virksomhet og få et sterkere fokus på reindriften som en verdiskapende virksomhet som må gis nødvendige overlevelses- og utviklingsvilkår.

I arealforvaltningssammenheng er det viktig at reindriften rettigheter gjenspeiles i lover og forskrifter. Sametinget anser det som viktig at kommuner og utbyggingsaktører utarbeider samlede planer hvor det fremkommer signaliserte nye, og tidligere utbyggingsaktivitet i de enkelte reinbeitedistrikt som blir berørt.

Slik situasjonen er nå er det uoverkommelig for reindriften å forholde seg til alle utbyggingsplanene. I dag fungerer systemet blant annet slik at reindriftsforvaltningen sender plansakene ut på høring til de enkelte reinbeitedistriktene, som i sin tur må komme med innspill som de sender tilbake til reindriftsforvaltningen. Reindriftsforvaltningen utarbeider høringsuttalelse som sendes til Områdestyret for behandling. Den korte fristen for reindriftsutøverne gjør at om de ikke rekker å komme med høringsuttalelse så kommer ikke deres syn med.

Reindriftsloven stiller nye krav til distriktene og utarbeidelse av bruksplaner, antallet høringssaker er stadig økende. Sametinget mener at reinbeitedistriktene må få tildelt mer penger og ressurser for å imøtekomme disse utfordringene.

I statsbudsjettet for 2010 forventes det at reindriftsforvaltningen ferdigstiller arbeidet med å få verdiklassifisert reindriften sine areal, og gjøre de oppdaterte arealbrukskartene lett tilgjengelig via internett.

Sametinget ser at intensjonen med dette fra statlige myndigheters side kan være gode, men er også bekymret for at dette vil få en motsatt effekt, ved at de arealene som reindriften er nødt til å klassifisere som mindre viktige da vil være gjenstand for annen utnyttelse og at viktige reindriftsområder går tapt for reindriften. Fra Sametingets side er det viktig å poengtere at situasjonen for en del reindriftsområder er av en slik karakter at de ikke kan avstå flere områder uten at dette vil få følger for reindriften eksistensgrunnlag. Sametinget vil i denne sammenheng trekke fram de sørsamiske områdene der utbyggingspresset til ulike formål er særlig stor.

Sametinget foreslår

- at staten prioriterer økonomiske og politiske tiltak som sikrer reindriften et tilstrekkelig arealgrunnlag for å sikre en livskraftig reindrift
- at staten styrker reindriften økonomisk slik at de kan kjøpe nødvendige tjenester som avhjelper saksbehandlingen og styrker reindriften sine interesser
- at staten styrker ressursene og kompetansen i reindriftsforvaltningen slik at den settes i stand til å utføre forvaltningen av reindriften på en god og forsvarlig måte

Konfliktdependende tiltak

Den samiske reindriften foregår på privat, statlig og Finnmarkeiendommens grunn. Reindriften foregår også på grunn der andre samiske interesser har sitt utkomme. I de sørsamiske områdene har man gjennom rettsapparatet måttet kjempe for sitt rettslige grunnlag på såkalt "annen manns grunn".

Å sikre sterke og levedyktige samiske samfunn bestemmes av to faktorer: rettigheter til arealer og ressurser, og et lovverk som sikrer en forsvarlig forvaltning av disse. Ingen av delene er fullt ut på plass for de samiske samfunnene i Norge. I Finnmark er kartleggingskommisjonen i gang med sitt arbeid. I de øvrige samiske områdene er dette arbeidet ikke kommet i gang.

På nasjonalt nivå har Sametinget gjennom sin deltaking i lovarbeid, blant annet i arbeidet med ny plan- og bygningslov fått gjennomslag for viktige punkt som sikrer grunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Videre har Sametinget fått gjennomslag for kravet om sterkere styring av grunn og ressurser. Rett til å legge ned innsigelse i saker som vil kunne true viktige samiske interesser, samt konsultasjoner før vesentlige omdisponeringer blir gjort, gir muligheter for en sterkere samisk medvirkning til areal- og miljøpolitikken.

Situasjonen for reindriften har over en lengre tidsperiode vært utsatt for sterkt press og liten forståelse. Særlig i Vest-Finnmark har man i den senere tid sett en eskalering av konflikter der

reindriften har måttet tåle mye kritikk. I Finnmark har reintallet i mange området oversteget det anbefalte nivået og blant annet dette forhold bidrar til interne konflikter i næringen. Sametinget ser det som særlig viktig å kartlegge reindriften rettsforhold som en oppfølging av reindriften loven og utarbeidelse av bruksreglene. I de sørsamiske reindriften områdene er det også konflikter om utnyttelsen av naturressursene mellom reindrift og andre. Sametinget anser det som nødvendig at statlige myndigheter prioriterer arbeidet med konfliktreduserende tiltak for å bedre reindriften situasjon og samtidig bygge ”broer” av forståelse og samordning mellom de ulike bruksinteressene. Konfliktreduserende tiltak vil være opplysningsvirksomhet om reindriften historie og næringens egenart og grunnlag. Det psykososiale presset dette medfører vil over lengre tid være til skade, og det er derfor viktig at denne trenden snus.

Sametinget foreslår

- at staten bidrar økonomisk og politisk til å utarbeide historisk opplysningsmateriale om reindriften som bidrar til større forståelse av reindriften rettigheter og behov, samtidig som man skaper forståelse og samordning mellom de ulike brukerinteressene
- at staten så raskt som mulig stadfester reindriften rettigheter i lover og forskrifter

Avgifter i reindriften

Sametinget har tidligere tatt opp likebehandling i avgiftssaka. Både fiske og landbruk har egne avgiftsordninger på driftsmidler og avgifter på drivstoff. Sametinget anser det som selvfølgelig at reindriften kommer inn under denne avgiftsordningen.

Sametinget foreslår

- at investering av driftsmidler som er nødvendige i reindriften blir fritatt noen avgifter, og at det ikke settes noe tak på dette
- avgiftslette på drivstoff

Rovviltsituasjonen

Sametinget ber om at det blir en ny gjennomgang av rovviltspolitikken og at det igangsettes en ny rovviltmelding. Rovdyrsituasjonen i reindriften områdene er kommet opp i en dimensjon, et nivå som rovdyrforvaltningen ikke kan håndtere under dagens forvaltningssystem. Det er for mange rovdyr i henhold til de nasjonale bestandsmål, og reindriften lider store tap. Sametinget kan vanskelig akseptere en rovviltpolitikk som i stor grad gir reindriften næringen ustabile økonomiske betingelser ved å måtte ha beitedyr i områder der rovviltbestandene øker. Sametinget ønsker rovvilt i vår fauna, men det krever politiske målsetninger som ivaretar balansen mellom betingelsene for beitedyrnæringens eksistens og antall rovvilt. I en ny rovdyrpolitikk anser Sametinget det som nødvendig at bestandsmålene for rovdyr koordineres mot de tilstøtende land. Videre må ynglområdene for rovdyr vurderes flyttet ut av områder for reindriften.

Sametinget foreslår

- at staten raskt prioriterer et effektivt uttak av rovdyr slik at disse kommer ned på bestandsmålene
- at staten kompensere for rovdyr tap og følgekostnader for reindriften
- at staten verksetter skadefelling effektivt, og med nødvendige tilgjengelige midler
- at staten raskt iverksetter arbeidet med en ny rovviltpolitikk, og at områdene for ynglende rovdyr søkes lagt utenfor reindriften områder

Nærings- og kulturkomiteens innstilling:

Innledning

Saken Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2010/2011 fremmes for Sametingets plenum hver høst. Innspillene presenteres overfor politisk ledelse i Landbruks og matdepartementet (LMD). Sametinget følger forhandlingene om reindrifftsavtalen som observatør. NRL er part i forhandlingene med LMD.

Forslag 1

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis Nilsen Eira, Cecilie Grape og Gunn-Britt Retter (NSR/SjP), medlemmet fra Flyttsamelista (FSL) Per A. Bøhr og medlemmet fra Fremskrittspartiet (FrP) Aud Marthinsen foreslår følgende:

Roviltsituasjon

Settes inn som 2. Avsnitt under kapittelet.

Reindriffts næringen rammes av en stadig økning i rovviltbestandene. Dette er en trussel mot næringen, og det må derfor legges til rette for økt beskatning på rovvilt i reindrifftsområder. Reindriffts næringen vil bestandig være utsatt for rovdyrproblematikken jf Stortingets vedtak om rovdyrbestander, områder for ynglende rovdyr bør derfor søkes lagt langt unna viktige områder for reindriffts næringen. Innføring av lokalforvaltning for å ta ut skadedyr som påfører næringen tap bør innføres som en permanent ordning.

Avgifter i reindrifften

Settes inn som 2. Avsnitt i kapittelet.

Det bør igangsettes et arbeid for i større grad å likestille forskjellige primærnæringer. Blant annet gjelder dette forhold knyttet til investering i drifftsmidler og avgifter på drivstoff.

Forslag 2

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) og medlemmet fra Flyttsamelista (FSL) foreslår følgende endringer og tillegg:

Kapittel: Sametingets rolle i forhold til forhandlingene - hovedavtale for reindriffts næringen

Teksten i kapittelet Sametingets rolle i forhold til forhandlingene - hovedavtale for reindriffts næringen strykes fra 3. avsnitt og helt til slutt (tredje side) og erstattes av:

Nytt kulepunkt:

- Sametinget avventer med rådets innstilling om hovedavtalen for reindriffts næringen, til utvalget som er foreslått av Sametinget i konsultasjoner med staten under revidering av reindrifftsloven kommer i gang.

Nytt kulepunkt

- Det foreslåtte utvalget bør snarest utnevnes, og samtidig gis et klart mandat om hva som skal utredes. Det bes om at utvalget også vurderer avtaleinstituttet for reindrifftsforhandlingene, herunder sametingets rolle i reindrifftsforhandlingene.

Kapittel: Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindrifftsavtalen

Nytt kulepunkt

- driftstilskudd per siidaandel i samtlige reinbeiteområder økes til kr 25.000

Nytt kulepunkt:

- At det gis bedre ordninger for å få ned reintallet i distrikter

Kapittel: Differensiert reindrifftsavtale

Stryk kapitteloverskrift

Ny overskrift: Lokale og regionale utfordringer

2. avsnitt flyttes som 3. avsnitt under kapitlet: Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindrifftsavtalen.

Kulepunkt 3: flyttes som til kapitlet: Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindrifftsavtalen, som kulepunkt 2

Eksisterende kulepunkt 2:

Vi støtter forslaget men setningen ”utenfor finnmark” strykes.

Kulepunkt 7 endres:

Det er behov for tilskudd til oppbygging av flere slakterier til reindriffts-næringen.

Kulepunkt 9 strykes

Kapittel: Rekruttering av ungdom i reindrifften

Nytt kulepunkt:

- ordningen med utdanningsstipendet videreføres

Nytt kulepunkt:

- Dagens avviklingsordning må videreføres.

Nytt kulepunkt:

- Åpne flere reinbeiteområder for å sikre plass til flere reindrifftsungdommer til næringen

Kapittel: Reindrifftsens arealer og utfordringer

I 8.avsnittet endres setningen:

Fra Sametingets side er det viktig å poengtere at situasjonen for alle reindrifftsområder er av en slik karakter at de ikke kan avstå flere områder uten at dette vil få følger for reindrifftsens eksistens grunnlag.

I dette avsnittet strykes siste setning.

Tre nye kulepunkt:

- at tradisjonelle etableringsmønster og siida- /sitjesammensetning ivaretas

- at det nedsettes et utvalg bestående av samiske/internasjonale urfolks ekspertise som sammen med Sametinget og reindriften vil få i oppdrag å utføre kartlegging og kodifisering av reindriftsrettens innhold. Dette vil ha stor betydning av forvaltningen av reindriftsarealene
- at det etableres en egen rettslig kommisjon som skal avklare de interne rettighetsforholdene i reindriften.

Forslag 3:

Fremskrittspartiets medlem ved Aud Marthinsen foreslår å erstatte Sametingsrådets forslag til innstilling med følgende:

Reindriften er en betydelig næring i flere områder i Norge. Sametinget er opptatt av at reindriftnæringen har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling, samtidig som en bærekraftig ressursutnyttning opprettholdes.

Sametinget respekterer imidlertid at det er Norske Reindriftssamers Landsforbund som er statens motpart i forhandlinger om reindriftsavtalen, og mener derfor prinsipielt at Sametinget ikke bør være høringsinstans.

Sametinget ønsker likevel å komme med innspill til reindriftsavtalen:

De siste tiår har reintallene i Finnmark økt betydelig. Antall rein i aktuelle områder må reduseres betydelig for å samsvare med de beiteressurser som er tilgjengelig for å sikre en bærekraftig ressursutnyttning. Sametinget legger til grunn at forutsetningene og intensjonen for reindriftsavtalen 2010/2011 må være å legge til rette for en økning i slakteuttak for reinbeiteområdene i Finnmark, med hensikt å redusere antall rein.

Det skal stilles krav om produktivitet, inntjeningssevne og kostnadseffektivitet i reindriftnæringen. En bedre utnyttning av verdiskapingspotensialet er sentralt i denne sammenheng. Et av virkemidlene er Verdiskapingsprogrammet for reindrift. De ressurser som Innovasjon Norge besitter, både innenfor kompetanseheving, bedriftsetablering, bedriftsutviklingsprogrammer, design og markedsføring, må i større grad også utnyttes overfor reindriftnæringen og tilstøtende næringer. Dette må utnyttes på en mer effektiv måte, samtidig som nettverksarbeid mellom de ulike aktørene og andre næringer må styrkes.

Komiteens tilrådning:

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og rår Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Forslag 4, representant Marie Therese N. Aslaksen, Samer bosatt i Sør-Norge

Endringsforslag til kapittel "Differensiert reindriftsavtale"

Samer bosatt i Sør-Norge foreslår under kapittel overskriften "Differensiert reindriftsavtale" at 2. avsnitt flyttes som 3. avsnitt under overskriften "Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindriftsavtalen".

Samer bosatt i Sør Norge foreslår at 3. kulepunkt under kapittel overskriften "Differensiert reindriftsavtale" som er knyttet opp til dette avsnittet flyttes over til "Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindriftsavtalen" som 2. kulepunkt.

Samer bosatt i Sør-Norge foreslår under kapittel overskrift "Differensiert reindriftsavtale", siste avsnitt, 1. setning hvor begrepene "frakte" endres til "transportere". Begrepene "med kjøremidler"

strykes. Begrepet ”reinbeiteområde” endres til ”konvensjonsområdene”. Setningen vil da lyde som følge: Flere reinbeitedistrikt har konvensjonsbeiter på svensk side, hvor det er nødvendig å transportere dyrene til konvensjonsområdene. Dette er ressurskrevende.

Endringsforslag til kapittel ”Reindriftens arealer og utfordringer”

Samer bosatt i Sør-Norge foreslår å endre følgende: Under kapittel overskriften ”Reindriftens arealer og utfordringer”, 1. avsnitt, 1. setning endres begrepet ”vedlikehold” til ”opprettholdelse”.

I 6. avsnitt, 2. setning strykes begrepene ”mer penger”. Avnittet begynner slik: ” Reindriftsloven stiller nye krav....”

I 8. avsnitt, 2. setning endres begrepene ”en del” til ”alle”.

Samer bosatt i Sør-Norge foreslår å legge inn følgende tre nye kulepunkter under dette kapittelet:

- at tradisjonelle etableringsmønster og siida- /sitjesammensetning ivaretas
- at det nedsettes et utvalg bestående av samiske/internasjonale urfolks ekspertise som sammen med Sametinget og reindriften vil få i oppdrag å utføre kartlegging og kodifisering av reindriftsrettens innhold. Dette vil ha stor betydning av forvaltningen av reindriftsarealene
- at det etableres en egen rettslig kommisjon som skal avklare de interne rettighetsforholdene i reindriften.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens forslag 3 ble forkastet med 34 stemmer. 3 stemte for.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 2 ble forkastet med 23 stemmer. 14 stemte for.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble forkastet med 20 stemmer. 17 stemte for
- Forslag 4 ble vedtatt med 34 stemmer mot 3 stemmer.
- Komiteens tilrådning ble vedtatt med 34 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mathis Nilsen Eira, saksordfører	
2	Knut Store	Geir Tommy Pedersen
	Knut Store	
3	Marie Therese Nordsletta Aslaksen	Geir Tommy Pedersen
	Marie Therese Nordsletta Aslaksen	
4	Geir Tommy Pedersen	Ellinor Marita Jåma
	Geir Tommy Pedersen	

5	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
6	Gunn-Britt Retter	
7	Berit Marie P Eira	Odd Iver Sara
		Ellinor Marita Jåma
	Berit Marie P Eira	
8	Aud Marthinsen	Willy Ørnebakk
	Aud Marthinsen	
9	Egil Olli	Geir Tommy Pedersen
		Aud Marthinsen
	Egil Olli	
10	Olaf Eliassen	Geir Tommy Pedersen
	Olaf Eliassen	
11	Margit Eli Anti Oskal	
12	Jarle Jonassen	
13	Skjalg Jensen	
14	Geir Tommy Pedersen	Ellinor Marita Jåma
		Egil Olli
		Marianne Balto
	Geir Tommy Pedersen	
15	Mathis Nilsen Eira, saksordfører	
	Willy Ørnebakk, forretningsorden	
	Willy Ørnebakk, forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Sametingets rolle i forhold til forhandlingene – hovedavtale for reindriftnæringen

Den samiske reindriften er en viktig sysselsettingsfaktor i samiske områder, og en viktig identitetsresurs for mange samer. Sametinget er opptatt av at reindriftnæringer har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling, og at disse sikres gjennom samhandling mellom myndighetene og representative samiske organer.

Sametingets status i forhold til reindriftsforhandlingen og avtalen har vært en god ordning, men den har ikke vært i utvikling siden den ble etablert. I ettertid har Sametinget fått utvidede roller innen ulike samiske fagområder, samt konsultasjonsavtalen. Sametinget ønsker å få mulighet til å bidra til at reindriftnæringens rammebetingelser sikres, og på den måten følge opp våre forpliktelser overfor den samiske reindriftnæringen.

I sametingsrådets melding om samisk reindrift skisseres Sametingets mål for reindriftsavtalen. Sametinget ønsker større myndighet til å påvirke departementets tilbud til reindriften. I den forbindelse bør Sametinget og departementet konsultere om statens tilbud om reindriftsavtalen. Sametinget vurderer dette som en naturlig utvikling i statens praktiske gjennomføring av sine folkerettslige forpliktelser til å konsultere samene som urfolk. Sametinget understreker at konsultasjonene kun vil omhandle departementets tilbud til avtale. Sametinget som samenes folkevalgte organ har et ansvar for å sikre samfunnsutviklingen i de samiske områdene samtidig som man har ansvar for reindriftnæringens interesser og utviklingsmuligheter. Sametingets vurdering er at Sametinget skal ha innflytelse over de rammer og vilkår staten tilbyr næringa. Konkret betyr det at sametingsrådets fremleggelse av Sametingets innspill til reindriftsavtalen løftes opp på konsultasjonsnivå og at dette er Sametingets grunnlagsdokument for konsultasjoner med Staten ved Landbruks- og matdepartementet/ LMD om Statens tilbud til Norske Reindriftsamers

Landsforbund/ NRL. Sametingsrådet vil arbeide for å få en liknende prosess i forhold til de årlige jordbruksoppgjørene.

Sametinget anser det som viktig at hovedavtalen for reindrift revideres slik at den reflekterer den folkerettslige utvikling, herunder ILO 169 artikkel 6 og 7, samt urfolkserklæringa artikkel 18 og 19, jf. artikkel 3 og 4. Med utgangspunkt i disse bestemmelsene har Sametinget krav på full informasjon og deltakelse i alle stadier av beslutningsprosessen, og skal kunne gi sitt forhåndsinformert samtykke til forslag til tiltak og økonomiske rammer og at deres synspunkter og vurderinger framkommer i det som forelegges øvrige departementer og i proposisjonen til Stortinget.

Gjeldende hovedavtale ivaretar ikke tilstrekkelig likeverdighet mellom partene slik folkeretten forutsetter. ILO-konvensjon 169 artikkel 6 forutsetter at forhandlingene: [...] skal foregå med god vilje[...] og med den målsetning å oppnå enighet[...], og i urfolkserklæringa artikkel 19 heter det at forhandlingene skal skje med ”vedkommende urfolk gjennom deres representative institusjoner for å sikre at de på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem.” ILO-konvensjon 169 artikkel 7 nr. 1 fastslår videre at urfolk har rett til å bestemme over prioriteringer og utviklingsprosesser og så langt som mulig utøve kontroll med sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Dette er en positiv rett urfolk har og som strekker seg noe videre enn konsultasjonsforpliktelsen etter ILO 169 artikkel 6 og som innebærer at en må legge til grunn at staten er forpliktet til å finne omforente løsninger for saker som blant annet er knyttet til egen økonomisk utvikling.

Slik hovedavtalen strukturerer reindriftsforhandlingene samsvarer den ikke med forpliktelsene i ILO 169 artikkel 6 og 7, samt urfolkserklæringa artikkel 18 og 19. I hovedavtalen for reindriften § 9 heter det : I tilfelle brudd i forhandlingene fremmer staten, ved Landbruksdepartementet, på eget grunnlag overfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode. Dette betyr i praksis at statens opprinnelige tilbud vil legges til grunn og sendes til Stortinget om det blir brudd i forhandlingene, og at NRLs synspunkter og vurderinger ikke følger i Stortingsproposisjonen.

Sametinget forventer at statlige myndigheters reindriftspolitikker legger til grunn det spesielle ansvar staten har i henhold til Grunnlovens § 110a og sameloven. Sametinget legger videre vekt på at de internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til, blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter – særlig artikkel 27 og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater blir oppfylt.

Sametinget forutsetter at hovedavtalen for reindriftsnæringen revideres slik at den innehar nødvendige bestemmelser om at forhandlingene med NRL skal gjennomføres etter konsultasjoner med Sametinget, at de gjennomføres i beste hensikt med sikte på å oppnå enighet. Videre må avtalen reflektere urfolkserklæringas artikkel 19 om å sikre at urfolk på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem. En videre forutsetter Sametinget at reindriftsavtalen må reflektere det forhold at staten Norge er opprettet på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at fordelingen av økonomiske midler bærer preg av dette, slik at begge folk har samme rett og det samme krav til å kunne utvikle sin kultur, næringsliv og samfunnsutvikling.

Sametinget foreslår

- at hovedavtalen for reindriftsnæringen revideres slik at den innehar nødvendige bestemmelser om at forhandlingene med NRL skal gjennomføres etter konsultasjoner med Sametinget, at de gjennomføres i beste hensikt med sikte på å oppnå enighet
- at avtalen må reflektere urfolkserklæringas artikkel 19 om å sikre at urfolk på fritt grunnlag har gitt sitt informerte samtykke før staten vedtar og gjennomfører lover eller administrative tiltak som kan få betydning for dem.

Sametingets innspill til bruk av virkemidler gjennom reindrifftsavtalen

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2009/10 er 101,0 mill kroner og utgjør en økning på 4,0 mill kroner i forhold til avtalen 2008/09. Til tross for økningen har reindrifftsavtalens økonomiske rammer endret seg svært lite de 10 siste årene. Det er ikke tatt høyde for verken ordinær prisvekst eller inntjeningsøkning i reindrifftsavtalen. Dette innebærer at reindrifftsavtalen i realiteten har hatt en negativ utvikling de senere årene.

Det er mange forhold som gjør at reindrifftsneringen utsettes for kontinuerlige økonomiske utfordringer. De samfunnskapte betingelsene med tap av arealer og økning i rovviltbestandene, samt generell prisvekst rammer reindrifften og må innebære at statlige overføringer i større grad kompenserer for disse. Sametinget mener at den økonomiske rammeutviklingen ikke er i tråd med de utfordringene reindrifften står overfor.

I alle reindrifftsområdene, men særlig i enkelte sørsamiske områder har kravene til produksjonspremie vært en utfordring. Etter at kalenderåret ble lagt til grunn for beregning av produksjonstilskudd er enkelte reinieiere kommet i den situasjonen at de ikke oppnår produksjonspremie for produksjon som overstiger kr. 400 000,-. Dette skjer dersom hoveduttaket av ulike grunner må utføres etter jul og neste hoveduttaket skjer påfølgende høst. Reinen har den beste vekta og er i godt hold innen brunst og før flytting til høst og vinterbeite tar til, det er derfor mest tjenelig å slakte brorparten tidlig på høsten. Beite- og driftsforhold kan være årsaken til at slaktingen noen ganger må utsettes til etter jul. Dette er i seg selv negativt for drifta og at reindrifftsutøverne i tillegg mister produksjonspremiegrunnlag på grunn av dette oppleves som svært urimelig. Reindrifftas driftsmønster er underlagt naturgitte forhold året rundt, dette bør avtalen ta høyde for og sikre at grensen på kr 400 000 ikke gjøres gjeldene dersom produksjonen for to driftsår faller på et kalenderår.

Sametinget foreslår

- at staten øker reindrifftsavtalens økonomiske ramme jf prisvekst og inntektsutjevning, og at den gjenspeiler en sterkere likefordeling sett i forhold til avtaler man kan sammenligne seg med som for eksempel landbruket
- Sametinget vil anmode partene om å endre produksjonspremieordningen slik at i tilfeller der slakteuttaket på to driftsår faller på et kalenderår, bør produksjonspremiens grense på kr 400 000,- justeres i henhold til dette

Differensiert reindrifftsavtale

Sametinget er kritisk til at reindrifftsavtalens virkemiddelbruk har dreid fra å være mer spesifikk til å bli mer generell. Partene erkjenner at det er store variasjoner i hvilke utfordringer de ulike områdene har, men det tas ikke høyde for en virkemiddelfordeling som ivaretar regionale og lokale utfordringer. I tillegg til dette er Sametinget betenkt over at spesifikke utfordringer for Finnmark løses gjennom generelle tiltak som gjøres gjeldende for hele den samiske reindrifften. Et eksempel på dette er tilskudd til gjeterhytter på vinterbeiteområdene. Fordi det er en knapphet på vinterbeiteområder i Finnmark, legges det opp til å gi støtte til kun felleshytter, og at det ikke skal bevilges hyttetilskudd til den enkelte siida-/sijteandelshaver. I områdene lenger sør har man ikke den samme knapphet på vinterbeiteområder som i Finnmark, men her finner man knapphet på gjeterhytter i vinterbeiteområdet. Sametinget anser det som svært viktig at reindrifftsavtalen får til bedre regionale løsninger.

Ordningen med kalvetilskudd og tidligslaktetilskudd skal stimulere til førbrunst- og førjulsslakting og har like stor relevans for områdene sør for Troms som i Troms og Finnmark og bør derfor ha like tilskuddsatser.

Sametinget vil igjen påpeke nødvendigheten av at tap av rein bør inngå i grunnlaget for produksjonspremie. Beregningen av produksjonspremiens slår fortsatt svært urettferdig ut for de

reineierne som årlig har store tap av rein grunnet påkjøring av tog/kjøretøy, naturskade, store tap på grunn av rovvilt og andre tapsårsaker. Nåværende ordning svekker reindrifftsavtalens inntektsutjevneende effekt og medfører reduserte inntekter for reineiere i områder med høye tapstall.

Slakterisituasjonen er i en del områder svært vanskelig, og reineiere må kjøre slaktedyrene over lange avstander. Denne situasjonen er spesielt vanskelig i Nordland, Nord-Trøndelag og Trollheimen. Dette er med på å forringe slaktekvaliteten ved at det blir en stressfaktor for dyrene. Sametinget ser det som nødvendig at det opprettes slakterier der det er formålstjenelig, som et tiltak for å begrense avstanden for reindriften til slakteriene.

Flere reinbeitedistrikt har konvensjonsbeiter på svensk side, hvor det er nødvendig å transportere dyrene til konvensjonsområdene. Dette er ressurskrevende.

Sametinget foreslår

- at staten tilbyr en differensiert virkemiddelbruk der man ser behov for dette
- at ordningen om at det kun ytes tilskudd til hytter hvor søker er to eller flere, endres slik at det igjen åpnes for at enkelt siida-/sijteandelsinnehavere utenfor Finnmark kan ytes tilskudd til hytter på høst og vinterområder
- at områdene sør for Troms- får samme sats for tidligslakt som det øvrige reinbeiteområdet
- at tap av rein inngår i grunnlaget for produksjonspremie
- at det gis økt tilskudd til fraktutgifter og feltslaktestilskudd
- at gis tilskudd til oppbygging av slakteri i Nordland, Nord-Trøndelag og Trollheimen
- at det gis tilskudd til kjøring av rein til beiteområder på svensk side
- at det gis tilskudd til slakterier som mister en del av inntektsgrunnlaget på grunn av for liten tilgang på rein som følge av for lite slakteuttak av rein grunnet rovvilt og andre årsaker

Kvinner i reindriften

Sametinget er bekymret for familieprofilen i gjeldende avtale. Det er produsert mye skriftlig materiale om reindriftskvinneres situasjon i næringen. Det bør derfor ikke være usikkerhet som ligger til grunn for manglende, ny og kreativ handling for å øke kvinneandelen i reindriften, ikke bare som siida-/sijteandelshavere, men også som aktive medeiere i siida-/sijteandelene. Det er flere menn enn kvinner i reindriften i dag, og tall fra totalregnskapet for reindriftnæringen viser en nedgang i andelen av kvinner (antall siida-/sijteandelshavere) i reindriften.

Reindrifftsavtalen avsetter årlig midler til tiltak som skal øke kvinners deltakelse i reindriften som, økt tilskudd til kvinnelige siida-/sijteandelshavere, ektefellestilskudd, en egen avsetning til kvinnerettede tiltak basert på søknader, og forskningsmidler til kartlegging og dokumentasjon av reindriftskvinneres tradisjonelle kunnskap. Disse ordningene har ikke ført til en tilstrekkelig økning av kvinners deltakelse i reindriften. Sametinget ber Staten ta initiativet til i større grad å inkludere reindriftskvinner i næringen. Prioriteringer kan gjøres gjennom å sammenstille allerede skrevne rapporter om reindriftskvinner, samt i samhandling med reindriften foreslå eventuelle utvidelser eller avvikling av eksisterende tiltak og eventuelt etablere nye ordninger.

Sametinget foreslår

- at staten tar initiativ til å følge opp rapporteringer om reindriftskvinneres situasjon i reindriften
- at staten prioriter økonomiske og politiske tiltak som gjør at kvinner kan bli mer delaktige i reindriften

Rekruttering av ungdom i reindriften

Sametinget ser på rekrutteringen av ungdom inn i reindriften som svært viktig for å videreføre reindriften som en tradisjonell samisk kulturbasert næring.

Reindrifftsloven har en bestemmelse som åpner for å etablere en sideordnet rekrutteringsandel i tilknytning til den ordinære siida-/sijteandelen. Rekrutteringsandelen kan gis kun til et av barna og kan vare inntil syv år. Etter dette er det meningen at rekrutteringsandelen overtar siida-/sijteandelen. Hensikten med en slik bestemmelse er å etablere en smidig rekrutteringsordning. Innehaver av rekrutteringsandelen har de samme rettigheter og plikter som innehaveren i siida-/sijteandelen, og begge må få nytte godt av tilskuddsordninger i denne overgangsperioden. Sametinget vil presisere viktigheten av at rekrutteringsandelen bør få egne ordninger over reindrifftsavtalen, samt at det etableres smidigere generasjonsskifteordninger i reindrifften, slik at det er mulig for flere unge å komme inn i reindrifften. Utfordringene i rekrutteringen av unge til reindriffta er at det ikke finnes tilstrekkelige økonomiske rammevilkår for etablerings- og for avviklingsfasen.

Sametinget er svært positiv til lærlingordningen som har fungert tilfredsstillende og bidratt til at langt flere ungdommer enn tidligere har anledning til å tilegne seg real- og formalkompetanse i reindrifft.

Sametinget foreslår

- at staten gir rekrutteringsandelen tilskuddsordninger over reindrifftsavtalen
- at lærlingordningen videreføres
- at generasjonsskiftet i reindrifften blir smidigere, slik at flere unge kan komme inn i reindrifften

Reindrifftens arealer og utfordringer

Den største utfordringen i reindrifften i dag er arbeidet med å beholde tilstrekkelige arealer for fortsatt opprettholdelse og utvikling av reindrifft. Areal situasjonen har vært tilspisset i mange tiår. Det er derfor nødvendig å drøfte dette særskilt på de årlige forhandlingene. Det er mange offentlige og private interesser som gjør innhogg i reindrifftens arealer, som blant annet utbygginger av hyttefelt, økt ferdsel i utmark som følge av friluftspolitikk og etableringer av verneområder, forsvarets aktiviteter, gruve- og energiutbygginger med tilhørende infrastruktur, nydyrking, veiutbygging og opprettelse av vindmølleparker.

I tillegg til de fysiske inngrepene i beitearealene, er de økte rovviltbestandene og klimaendringene som begrensende faktorer i forhold til reindrifftens arealsituasjon. Sametinget mener det er nødvendig å rette opp den resursmessige ubalansen mellom reindrifften og utbyggervirksomheten. Reindrifften må sikres større forutsigbarhet med hensyn til reindrifftsområdene..

Presset på reindrifften er blitt så stor at det er nødvendig å endre det negative fokuset på reindrifften som en utviklingshemmende virksomhet og få et sterkere fokus på reindrifften som en verdiskapende virksomhet som må gis nødvendige overlevels- og utviklingsvilkår.

I arealforvaltningssammenheng er det viktig at reindrifftens rettigheter gjenspeiles i lover og forskrifter. Sametinget anser det som viktig at kommuner og utbyggingsaktører utarbeider samlede planer hvor det fremkommer signaliserte nye, og tidligere utbyggingsaktivitet i de enkelte reinbeitedistrikt som blir berørt.

Slik situasjonen er nå er det uoverkommelig for reindrifften å forholde seg til alle utbyggingsplanene. I dag fungerer systemet blant annet slik at reindrifftsforvaltningen sender plansakene ut på høring til de enkelte reinbeitedistriktene, som i sin tur må komme med innspill som de sender tilbake til reindrifftsforvaltningen. Reindrifftsforvaltningen utarbeider høringsuttalelse som sendes til Områdestyret for behandling. Den korte fristen for reindrifftsutøverne gjør at om de ikke rekker å komme med høringsuttalelse så kommer ikke deres syn med.

Reindrifftsloven stiller nye krav til distriktene og utarbeidelse av bruksplaner, antallet høringssaker er stadig økende. Sametinget mener at reinbeitedistriktene må få tildelt ressurser for å imøtekomme disse utfordringene.

I statsbudsjettet for 2010 forventes det at reindrifftsforvaltningen ferdigstiller arbeidet med å få verdiklassifisert reindrifften sine areal, og gjøre de oppdaterte arealbrukskartene lett tilgjengelig via internett.

Sametinget ser at intensjonen med dette fra statlige myndigheters side kan være gode, men er også bekymret for at dette vil få en motsatt effekt, ved at de arealene som reindrifften er nødt til å klassifisere som mindre viktige da vil være gjenstand for annen utnyttelse og at viktige reindrifftsområder går tapt for reindrifften. Fra Sametingets side er det viktig å poengtere at situasjonen for alle reindrifftsområder er av en slik karakter at de ikke kan avstå flere områder uten at dette vil få følger for reindrifftens eksistensgrunnlag. Sametinget vil i denne sammenheng trekke fram de sørsamiske områdene der utbyggingspresset til ulike formål er særlig stor.

Sametinget foreslår

- at staten prioriterer økonomiske og politiske tiltak som sikrer reindrifften et tilstrekkelig arealgrunnlag for å sikre en livskraftig reindrifft
- at staten styrker reindrifften økonomisk slik at de kan kjøpe nødvendige tjenester som avhjelper saksbehandlingen og styrker reindrifftens interesser
- at staten styrker ressursene og kompetansen i reindrifftsforvaltningen slik at den settes i stand til å utføre forvaltningen av reindrifften på en god og forsvarlig måte
- at tradisjonelle etableringsmønstre og siida- /sitjesammensetning ivaretas
- at det nedsettes et utvalg bestående av samiske/internasjonale urfolks ekspertise som sammen med Sametinget og reindrifften vil få i oppdrag å utføre kartlegging og kodifisering av reindrifftsrettens innhold. Dette vil ha stor betydning av forvaltningen av reindrifftsarealene
- at det etableres en egen rettslig kommisjon som skal avklare de interne rettighetsforholdene i reindrifften.

Konfliktdempende tiltak

Den samiske reindrifften foregår på privat, statlig og Finnmarkeiendommens grunn. Reindrifften foregår også på grunn der andre samiske interesser har sitt utkomme. I de sørsamiske områdene har man gjennom rettsapparatet måttet kjempe for sitt rettslige grunnlag på såkalt "annen manns grunn".

Å sikre sterke og levedyktige samiske samfunn bestemmes av to faktorer: rettigheter til arealer og ressurser, og et lovverk som sikrer en forsvarlig forvaltning av disse. Ingen av delene er fullt ut på plass for de samiske samfunnene i Norge. I Finnmark er kartleggingskommisjonen i gang med sitt arbeid. I de øvrige samiske områdene er dette arbeidet ikke kommet i gang.

På nasjonalt nivå har Sametinget gjennom sin deltaking i lovarbeid, blant annet i arbeidet med ny plan- og bygningslov fått gjennomslag for viktige punkt som sikrer grunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Videre har Sametinget fått gjennomslag for kravet om sterkere styring av grunn og ressurser. Rett til å legge ned innsigelse i saker som vil kunne true viktige samiske interesser, samt konsultasjoner før vesentlige omdisponeringer blir gjort, gir muligheter for en sterkere samisk medvirkning til areal- og miljøpolitikken.

Situasjonen for reindrifften har over en lengre tidsperiode vært utsatt for sterkt press og liten forståelse. Særlig i Vest-Finnmark har man i den senere tid sett en eskalering av konflikter der reindrifften har måttet tåle mye kritikk. I Finnmark har reingtallet i mange området oversteget det anbefalte nivået og blant annet dette forhold bidrar til interne konflikter i næringen. Sametinget ser det som særlig viktig å kartlegge reindrifftens rettsforhold som en oppfølging av reindrifftsloven og

utarbeidelse av bruksreglene. I de sørsamiske reindriftsområdene er det også konflikter om utnyttelsen av naturressursene mellom reindrift og andre. Sametinget anser det som nødvendig at statlige myndigheter prioriterer arbeidet med konfliktdependende tiltak for å bedre reindriftens situasjon og samtidig bygge ”broer” av forståelse og samordning mellom de ulike bruksinteressene. Konfliktdependende tiltak vil være opplysningsvirksomhet om reindriftens historie og næringens egenart og grunnlag. Det psykososiale presset dette medfører vil over lengre tid være til skade, og det er derfor viktig at denne trenden snus.

Sametinget foreslår

- at staten bidrar økonomisk og politisk til å utarbeide historisk opplysningsmateriale om reindriften som bidrar til større forståelse av reindriftens rettigheter og behov, samtidig som man skaper forståelse og samordning mellom de ulike brukerinteressene
- at staten så raskt som mulig stadfester reindriftens rettigheter i lover og forskrifter

Avgifter i reindriften

Sametinget har tidligere tatt opp likebehandling i avgiftssaka. Både fiske og landbruk har egne avgiftsordninger på driftsmidler og avgifter på drivstoff. Sametinget anser det som selvfølgelig at reindriften kommer inn under denne avgiftsordningen.

Sametinget foreslår

- at investering av driftsmidler som er nødvendige i reindriften blir fritatt noen avgifter, og at det ikke settes noe tak på dette
- avgiftslette på drivstoff

Rovviltsituasjonen

Sametinget ber om at det blir en ny gjennomgang av rovviltpolitikken og at det igangsettes en ny rovviltmelding. Rovdyrsituasjonen i reindriftsområdene er kommet opp i en dimensjon, et nivå som rovdyrforvaltningen ikke kan håndtere under dagens forvaltningssystem. Det er for mye rovdyr i henhold til de nasjonale bestandsmål, og reindriften lider store tap. Sametinget kan vanskelig akseptere en rovviltpolitikk som i stor grad gir reindriftsnæringen ustabile økonomiske betingelser ved å måtte ha beitedyr i områder der rovviltbestandene øker. Sametinget ønsker rovvilt i vår fauna, men det krever politiske målsetninger som ivaretar balansen mellom betingelsene for beitedyrnæringens eksistens og antall rovvilt. I en ny rovdyrpolitikk anser Sametinget det som nødvendig at bestandsmålene for rovdyr koordineres mot de tilstøtende land. Videre må yngleområdene for rovdyr vurderes flyttet ut av områder for reindriften.

Sametinget foreslår

- at staten raskt prioriterer et effektivt uttak av rovdyr slik at disse kommer ned på bestandsmålene
- at staten kompenserer for rovdyr tap og følgekostnader for reindriften
- at staten verksetter skadefelling effektivt, og med nødvendige tilgjengelige midler
- at staten raskt iverksetter arbeidet med en ny rovviltpolitikk, og at områdene for ynglende rovdyr søkes lagt utenfor reindriftsområder.

Behandlingen av saken ble avsluttet 02.12.09 kl. 16.15